

ŁUKASZ DUDASZ | JAKUB LITWORNIA | JOANNA NIEDBAŁOWSKA-HYNEK

Mój Pradziadek

i inni bohaterowie

1924 PAMIĘTAMY!
100-LECIE BITWY WARSZAWSKIEJ

1920 PAMIĘTAMY!

100-LECIE BITWY WARSZAWSKIEJ

Komiks „Mój pradziadek i inni bohaterowie” powstał w ramach kampanii „Pamiętamy! – 100-lecie Bitwy Warszawskiej”.

Program Wojewody Mazowieckiego „Pamiętamy! – 100-lecie Bitwy Warszawskiej” sfinansowano ze środków Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA na lata 2017-2022.

Warszawa 2020

Scenariusz komiksu „Mój pradziadek i inni bohaterowie”:
Joanna Niedbałowska-Hynek

Opracowanie graficzne i skład:
Łukasz Dudasz, Jakub Litwornia, Joanna Niedbałowska-Hynek

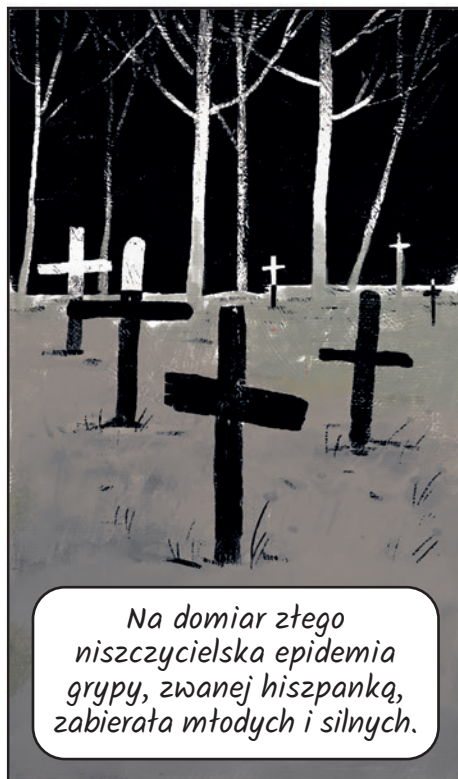
Konsultacja historyczna:
Jarosław Stryjek / Archiwum Akt Nowych

Partnerzy projektu:

Był rok 1920. Wycieńczona I Wojną Światową Europa pogrążona była w biedzie.

Na domiar złego niszczycielska epidemia grypy, zwanej hiszpanką, zabierała młodych i silnych.

Polska odbudowała swą państwowość po 123 latach niewoli, kiedy ziemie polskie były pod panowaniem zaborców: Niemiec, Austro-Węgier i Rosji.

Tymczasem ze wschodu nadciągało nowe zagrożenie – po obaleniu caratu wzrastała w siłę komunistyczna władza bolszewicka. Przywódca Lenin i jego towarzysze chcieli zawładnąć Europą, a w przyszłości całym światem i wcielić na podbitych terenach idee rewolucji proletariackiej.

Sowiecki dowódca Michaił Tuchaczewski wydał rozkaz:

Przez trupa Białej Polski prowadzi droga ku ogólnoświatowej pożodze.

Na naszych bagnietach przyniesiemy szczęście i pokój masom pracującym.

Idea rewolucji proletariackiej

Koncepcja stworzenia nowego porządku społecznego na świecie, poprzez obalenie możnowładców, właścicieli ziemskich i kapitalistów oraz oddanie ich majątku i władzy w ręce chłopów i robotników. W praktyce bolszewicy krwawo rozprawiali się z każdym swoim przeciwnikiem.

Tak Władek, zapewne pójdziesz do wojska. Wezmą twój rocznik...

Wy niestety jesteście za młodzi.

I co? Mamy siedzieć beczynnie i przyglądać się jak wróg zdobywa kolejne polskie miasta?

Jak tak dalej pójdzie... aż się boję pomyśleć co będzie, gdy Armia Czerwona dotrze do Warszawy.

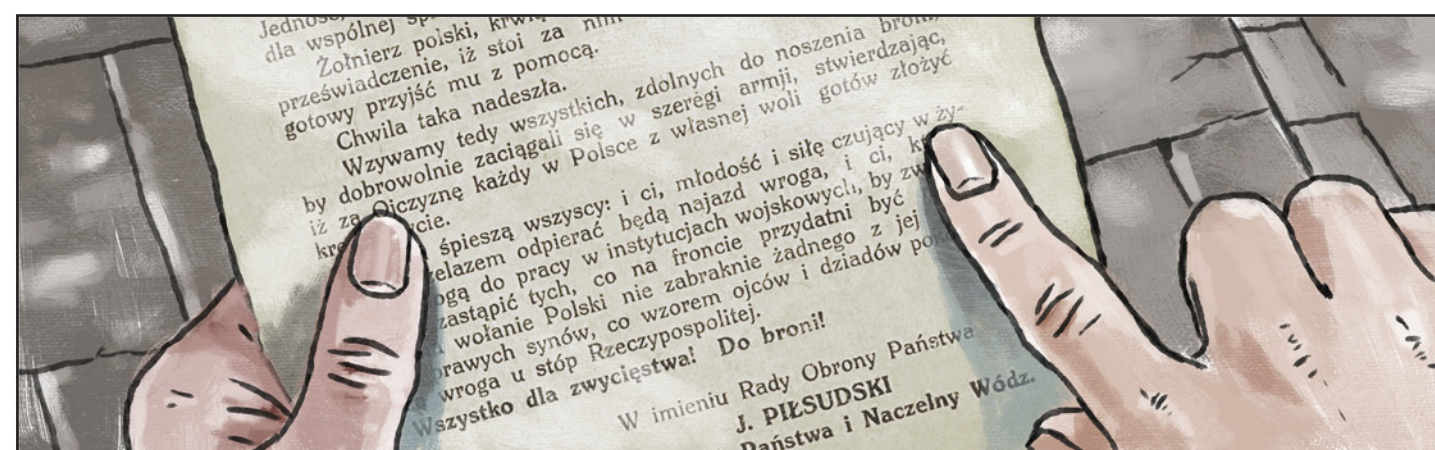
Musimy działać!

Chtopaki!

Cześć Wanda!

Widzieliście? Naczelnik Piłsudski podpisał apel Rady Obrony Państwa! Wszyscy możemy się przydać. Generał Haller tworzy Armię Ochotniczą!

Józef PIŁSUDSKI

1867-1935

Działacz polityczny i niepodległościowy, żołnierz. Ideowy przywódca Legionów Polskich. Od 1918 naczelny wódz Armii Polskiej, w latach 1918-1922 naczelnik państwa. 19 marca 1920 r. mianowany Pierwszym Marszałkiem Polski. Przywódca obozu sanacji po przewrocie majowym (1926 r.) Jego postać miała decydujące znaczenie w budowaniu polityki wewnętrznej i zagranicznej II RP.

Generał Józef HALLER von HALLENBURG

1873-1960

Generał broni Wojska Polskiego, cieszący się wielkim poparciem społecznym. W czasie I wojny światowej komendant Legionów (w 1915 i 1916 r.). Przewodził zorganizowaną we Francji „Błękitną Armią. Dowódca Frontu Północnego w czasie wojny polsko-bolszewickiej. Generalny Inspektor Armii Ochotniczej w 1920 r. Minister w drugim rządzie Władysława Sikorskiego w 1939 r. Minister Oświaty w Polskim Rządzie na Uchodźstwie w latach 1940-43.

Podpułkownik Aleksandra ZAGÓRSKA

1884-1965

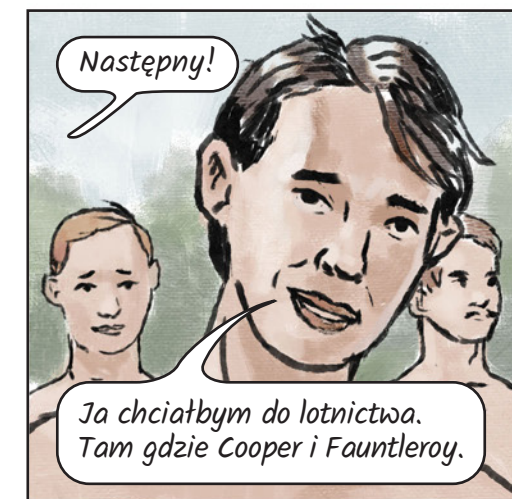
Organizatorka kobiecych drużyn Polskiej Organizacji Wojskowej i kobiecej służby wywiadowczej. Twórczyni organizacji paramilitarnej pod nazwą Ochotnicza Legia Kobiet, której była komendantką we Lwowie. W kwietniu 1920 r. mianowana naczelniczką Wydziału Ochotniczej Legii Kobiet w Ministerstwie Spraw Wojskowych w Warszawie. Jej jedyny syn Jerzy, mając 14 lat, poległ w 1918 r. w walkach o Lwów.

Merian Caldwell COOPER

1893-1973

Hollywoodzki filmowiec, reżyser i scenarzysta (twórca m.in. filmu King Kong z 1933 r.), a także generał brygadier Armii Stanów Zjednoczonych oraz podpułkownik pilot Wojska Polskiego. Podczas wojny polsko-bolszewickiej służył w lotnictwie polskim. Organizator Eskadry Kościuszkowskiej, kawaler Orderu Virtuti Militari.

Cedric FAUNTLEROY

1890-1963

Amerykański lotnik wojskowy, współtwórca Eskadry Kościuszkowskiej, pułkownik pilot Wojska Polskiego, kawaler Orderu Virtuti Militari. Po powrocie do Stanów Zjednoczonych pracował na rzecz Polski z Ignacym Paderewskim i środowiskami polonijnymi. Współzałożyciel Fundacji Kościuszkowskiej w Nowym Jorku.

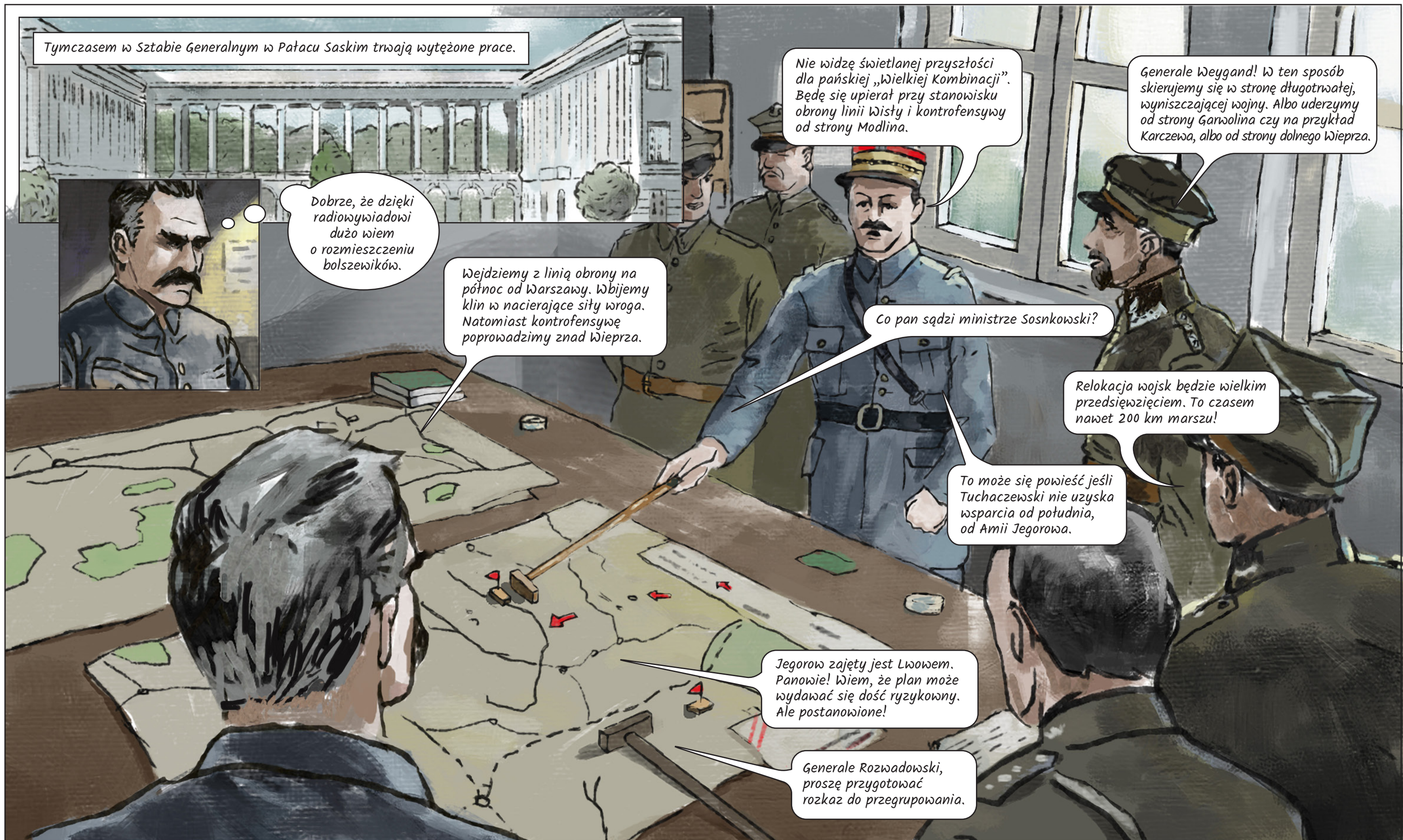

Henryk WARS, właściwie Henryk WARSZAWSKI

1902-1977

Polski kompozytor muzyki filmowej i rozrywkowej żydowskiego pochodzenia, pianista oraz dyrygent. Żołnierz ochotnik w 1920 r. Po II Wojnie Światowej, w której brał czynny udział, osiadł w Los Angeles, gdzie pracował jako kompozytor dla wytwórni hollywoodzkich.

Tymczasem w Sztabie Generalnym w Pałacu Saskim trwają wytężone prace.

Dobrze, że dzięki radiowywiadowi dużo wiem o rozmieszczeniu bolszewików.

Wejdziemy z linią obrony na północ od Warszawy. Wbijemy klin w nacierające siły wroga. Natomiast kontrofensywę poprowadzimy znad Wieprza.

Nie widzę świetlanej przyszłości dla pańskiej „Wielkiej Kombinacji”. Będę się upierał przy stanowisku obrony linii Wisły i kontrofensywy od strony Modlina.

Generale Weygand! W ten sposób skierujemy się w stronę długotrwałej, wyniszczającej wojny. Albo uderzymy od strony Garwolina czy na przykład Karczewa, albo od strony dolnego Wieprza.

Co pan sądzi ministrze Sosnkowski?

Relokacja wojsk będzie wielkim przedsięwzięciem. To czasem nawet 200 km marszu!

To może się powieść jeśli Tuchaczewski nie uzyska wsparcia od południa, od Amii Jegorowa.

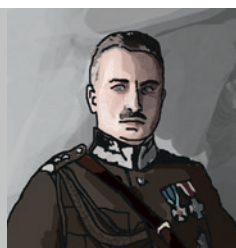
Jegorow zajęty jest Lwowem. Panowie! Wiem, że plan może wydawać się dość ryzykowny. Ale postanowione!

Generale Rozwadowski, proszę przygotować rozkaz do przegrupowania.

Kazimierz SOSNKOWSKI

1885-1969

Dowódca wojskowy i polityk, działacz niepodległościowy, wiceminister, a następnie minister spraw wojskowych w latach 1919-1924. Przedstawiciel Polski w Lidze Narodów w 1925 r. Od 1936 generał broni Wojska Polskiego. Dowódca Frontu Południowego podczas kampanii wrześniowej 1939 r. W czasie II wojny światowej minister w rządzie gen. Sikorskiego na emigracji, zwierzchnik Polskich Sił Zbrojnych.

„Wielka Kombinacja”

Skomplikowany, „napoleoński” plan obrony i kontrataku. Pierwszym etapem miała być eliminacja najsłabszego ogniw wroga, czyli grup w okolicach Polesia i zatrzymanie Armii Konnej. Drugim etapem miało być przerzucenie oddziałów w okolice Brześcia. Z powodu niepowodzeń w tym rejonie - kontratak nastąpił z linii rzeki Wieprz. Ta zawiła strategia wspomaganą była doniesieniami radiowywiadu o posunięciach strony bolszewickiej i rozmieszczeniu wojsk wroga.

Generał Maxime WEYGAND

1867-1965

Żołnierz Francuskich Sił Zbrojnych, polityk, członek Francuskiej Akademii Nauk od 1931 r. Uczestnik I wojny światowej. W latach 1920-1922 szef Misji Wojskowej w Polsce. W czasie II wojny światowej współodpowiedzialny za klęskę i kapitulację Francji w 1940 r., minister obrony w kolaboracyjnym rządzie Vichy.

Generał Tadeusz ROZWADOWSKI

1866-1928

Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego w czasie bitwy warszawskiej 1920 r. Uczestnik I wojny światowej. Doskonały strateg. Znany z niepomaganego optymizmu i energii. Przez niektórych historyków uznawany za współtwórcę lub twórcę „Wielkiej Kombinacji”. Po wybuchu przewrotu majowego w 1926 r., stanął na czele legalnych sił rządowych przeciwko dokonującym zamachu stanu piłsudczykom, za co przetrzymywany był później w więzieniu.

*Aleksandr Jegorow - bolszewicki dowódca Frontu Południowo-Zachodniego, w sierpniu 1920 r. dotarł pod Lwów. Zignorował rozkazy Naczelnego Dwództwa i nie wsparł Frontu Zachodniego, co osłabiło sytuację bolszewików.

Belweder - siedziba Naczelnego Wodza

Dryn... Dryn...

Co się stało?

Panie Naczelniku, mówi porucznik Kowalewski. Przechwyciliśmy rozkazy bolszewików.

Ich Grupa Mozyrska* to bardzo słabe ogniwo. Rozciągnięta jest na dużej przestrzeni od Garwolina aż do Włodawy.

Oby pociąg z Budapesztu z uzbrojeniem zdążył na czas. To będzie dla nas zbawienie.

Podpułkownik Jan KOWALEWSKI

1892-1965

Matematyk, lingwista i wybitny kryptolog. W czasie wojny z bolszewikami rozpracował sowieckie szyfry, wieloletni oficer Oddziału II Sztabu Głównego. W czasie II wojny światowej prowadził, skierowane przeciwko nazistom, rozległe działania wywiadowcze.

Pomoc z WĘGIER

W połowie 1920 r. Polsce zagrażał brak amunicji. Popierający bolszewików dokerzy w Anglii i Gdańsku blokowali statki z zaopatrzeniem dla Polski, a transporty kolejowe z uzbrojeniem z Francji i Włoch - czeszy i niemieccy kolejarze. Wsparcie Węgier okazało się niezastąpione - nasi „bratankowie” przekazali Polsce własny zapas amunicji do karabinów austriackich (1 mln) oraz wyprodukowane na polskie zamówienie naboje w ilości 22 mln sztuk. Jeden z pociągów, wiozących amunicję z Węgier, przybył przez Rumunię do Skierniewic 12 sierpnia 1920 r. Liczył 55 wagonów o sumarycznej długości 825 m.

Żołnierze po kilkudniowych przygotowaniach na ruszyli na front.

Jeszcze zanim rozpoczęła się bitwa czuję, jak tych żołnierzy znaczy powiew zwycięstwa, który tak dobrze znam.**

Łesna droga na front...

Nie masz nad żołnierza dzielniejszego czteka...

Chociaż kule świszczą, to on nie ucieka...

I chociaż go nawet kulek trafi trzysta...

Maszeruje dalej i tak sobie śwista!

*Grupa Mozyrska - zgrupowanie osłoneżone wojsk Frontu Zachodniego dowodzonego przez Michaiła Tuchaczewskiego. W wyniku uderzenia sił polskich Grupa Mozyrska przestała istnieć.

** Cytat pochodzi z pamiętników Charlesa de Gaulle wydanych pt.: „Bitwa o Wisłę. Dziennik działań wojennych oficera francuskiego” / przekł. Zofia Hertz.

Charles de GAULLE

1890-1970

Francuski polityk, generał brygady, mąż stanu i teoretyk wojskowości. Walcząc w czasie I wojny światowej trzykrotnie ranny i wzięty do niewoli. W 1920 r. członek francuskiej misji wojskowej w Polsce. Prowadził szkolenia oficerów w Rembertowie. W lipcu i sierpniu 1920 r. brał czynny udział w działaniach wojennych. W czasie II wojny światowej stał na czele ruchu Wolnej Francji, walczącej z III Rzeszą. W latach 1959-1969 prezydent Francji. Uznawany za jednego z najwybitniejszych polityków XX wieku. De Gaulle poznał Tuchaczewskiego w obozie jenieckim, gdzie byli przetrzymywani w czasie I wojny światowej.

Dotarli pod Ossów. Zapadła pełna niepokoju noc.

Prawdopodobnie ewakuowani przed bolszewikami.

Co z cywilami?
Domy stoją puste.

Gdzie są mieszkańcy?

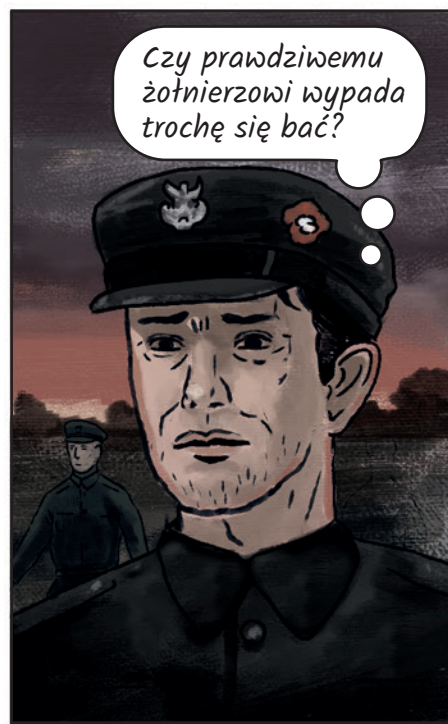
Wyjechali za Wisłę.
Zaraz i ja ruszam
za swoimi, tylko powieszę
obraz świętej Agaty
chroniącej od pożogi!

Mijaliśmy żołnierzy rozwijających przewody telefoniczne i tabory wojskowe - wróg musi być blisko.

Żołnierze! To jest nasze miejsce na nocleg!

W oddali widać pożary, będzie niespokojnie...

Czy prawdziwemu żołnierzowi wypada trochę się bać?

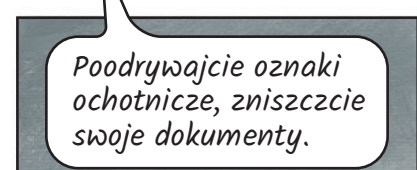
Ksiądz Ignacy SKORUPKA 1893-1920

Kapelan Wojska Polskiego. Poległ w boju pod Ossowem 14 sierpnia 1920 r. trzymając krzyż w ręce. Jego śmierć stała się znanym symbolem Bitwy Warszawskiej.

Następnego dnia o świcie...

POBUDKA!

Poodrywajcie oznaki ochotnicze, zniszczcie swoje dokumenty.

Teraz stajecie się prawdziwymi żołnierzami.

Poruczniku Słowikowski! Pozwólcie mi iść ze sobą! To będzie nasze zwycięstwo!

A! Ksiądz Skorupka! Dobrze, niech ksiądz idzie!

Nieprzyjaciół w pobliżu!

Chłopcy! Naprzód biegiem marsz! Tyraliera!*

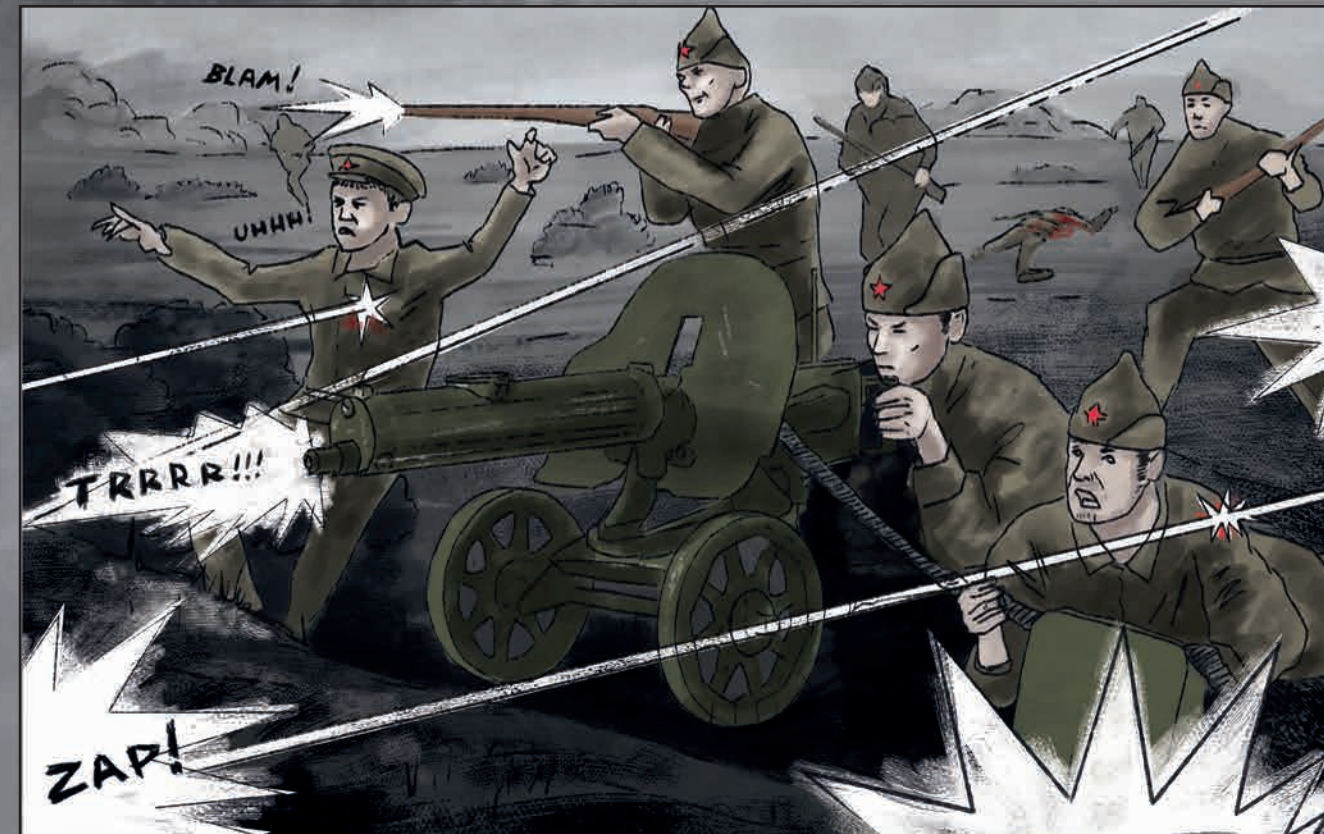
Żołnierze na widoku!

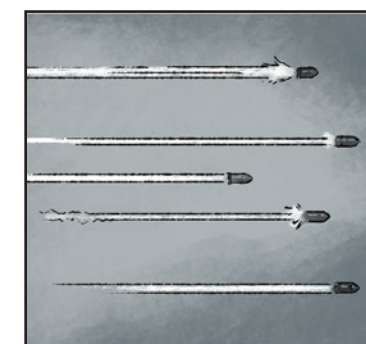
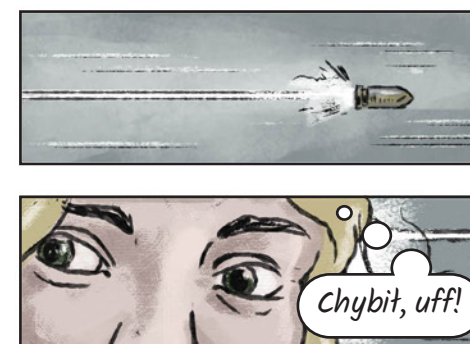

Nie strzelać! Polacy!

Bolszewicy?!

* Tyraliera - rozproszony szlak bojowy.

„Polacy!
Nie walcicie
za panów i hrabiów.
Rzućcie broń.
Feliks Dzierżyński”

Niedoczekanie
wasze!

Jeńców wiodę!

Odwagi Ci nie brak.

Przyjdźcie
po ich karabiny.

Jedźcie chłopcy!

Za Ciebie oddałbym życie...

„Jeszcze Polska nie zginęła
póki my żyjemy...”

Wojenne kalendarium

Pierwsze walki I Korpusu Polskiego w Rosji, dowodzonego przez gen. Józefa Dowbora-Muśnickiego z bolszewikami.

Starcia Polaków z bolszewikami w Mostach nad Niemnem (uznawane za początek wojny).

Wojsko Polskie zdobywa Dyneburg i jego okolicę. Armia Czerwona rozpoczyna formowanie jednostek nad Berezyną (700 tys. żołnierzy).

Bolszewicki plan uderzenia na Zachód przez Polskę zatwierdzony przez głównodowodzącego siłami zbrojnymi Rosji Sowieckiej - Siergieja Kamieniewa.

Rząd polski podpisuje umowę sojuszniczą z Semenem Petlurą (reprezentującym Ukraińską Republikę Ludową) oraz konwencję wojskową, dotyczącą współpracy militarnej w wojnie z Rosją Sowiecką.

Początek wyprawy kijowskiej - ofensywy wojsk polskich na Ukrainie.

Zajęcie Kijowa przez 3. Armię dowodzoną przez gen. Edwarda Rydza-Śmigłego.

Front Zachodni pod dowództwem Michaiła Tuchaczewskiego rozpoczyna sowiecką ofensywę na Białorusi.

Kontrofensywa Armii Czerwonej na Ukrainie.

Armia dowodzona przez gen. Edwarda Rydza-Śmigłego opuszcza Kijów.

Powstaje rząd Władysława Grabskiego.

Sejm powołuje Radę Obrony Państwa pod przewodnictwem Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego.

Generalna kontrofensywa Armii Czerwonej na Białorusi: w wyniku przerwania polskich linii obronnych nad Autą i Berezyną odwrót wojsk polskich na całym froncie.

Rada Obrony Państwa wystosowuje apel do Rady Najwyższej Ententy o udzielenie Polsce pomocy.

Zainicjowano Armię Ochotniczą pod przewodnictwem gen. Józefa Hallera.

Na konferencji w Spa podpisany zostaje układ między państwami Ententy a Polską, która zobowiązana jest do rokowań i podpisania rozejmu z bolszewikami.

Armia Czerwona zajmuje Mińsk.

Litwa podpisuje z Rosją Sowiecką traktat, który umożliwia przekazanie stronie litewskiej zajętego przez Armię Czerwoną Wilna. Strona litewska zgoda się w zamian na przemarsz wojsk sowieckich przez jej terytorium.

Armia Czerwona zajmuje Wilno i Grodno.

Głównodowodzący Armii Czerwonej Siergiej Kamieniew wydaje rozkaz uderzenia na Warszawę.

Gen. Tadeusz Rozwadowski obejmuje funkcję szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego.

Powstaje Rząd Obrony Narodowej z premierem Wincentym Witosem.

1. Armia Konna przerywa front polski pod Brodami i podchodzi pod Lwów. Do Warszawy przybywa francusko-brytyjska misja wojskowo-polityczna (w jej składzie są m.in. gen. Maxime Weygand oraz lord Edgar Vincent d'Abernon).

Armia Czerwona zdobywa Białystok i Łomżę. W Białymstoku pojawia się bolszewicki Tymczasowy Komitet Rewolucyjny Polski - w składzie m.in.: Julian Marchlewski, Feliks Dzierżyński, Feliks Kon.

Armia Czerwona zdobyła Brześć nad Bugiem.

Utworzony zostaje Front Środkowy pod dowództwem marszałka Józefa Piłsudskiego. Formowany jest rozkaz dotyczący uderzenia w bolszewików nad Wkrą.

Wojska sowieckie docierają do Wisły.

Armia Czerwona rozpoczyna ofensywę na przedmoście Warszawy. Od północy wojska sowieckie nacierają na Płock, Toruń i Włocławek. Do Skierniewic dociera pociąg z amunicją z Węgier.

Walki o Radzymin, Ossów, Nieporęt, Okuniew. Polski radiowywiad przechwytuje depeszę nakazującą rozpoczęcie ataku na Warszawę. Decyzja o przyspieszeniu kontrofensywy znad Wkry i Wieprza. Polskie radiostacje rozpoczynają zakłócenia sowieckich radiostacji polowych.

5. Armii gen. Władysława Sikorskiego rozpoczyna działania nad Wkrą. Pod Ossowem ginie między innymi ks. Ignacy Skorupka.

Odbicie Radzymina z rąk sowieckich (wojskami polskimi dowodzi gen Żeligowski).

Początek polskiej kontrofensywy znad Wieprza.

Bitwa pod Zadwórzem na przedmieściach Lwowa. Brześć przechodzi w polskie ręce.

Początek odwrotu Armii Czerwonej na Froncie Południowo-Zachodnim.

Wojska polskie odbijają Łomżę i Białystok.

Zwycięstwo polskiej kawalerii w bitwie pod Komarowem nad sowiecką 1. Armią Konną Siemiona Budionnego.

Odzyskanie Suwałk. Walki polsko-litewskie w rejonie Suwałk, Sejna i Augustowa.

Polskie Termopile czyli Bitwa pod Dytiatynem.

Początek zwycięskiej dla Wojska Polskiego bitwy nad Niemnem (20 / 28 września).

Początek konferencji pokojowej w Rydze.

Wojsko polskie zajmuje Grodno.

„Bunt” gen. Żeligowskiego - Polacy zajmują Wilno.

Wojsko polskie zajmuje Mińsk.

Zawieszenie broni na całym froncie polsko-bolszewickim.

Wręczenie buławy marszałkowskiej Józefowi Piłsudskiemu. Uroczystość na placu Zamkowym w Warszawie.

Traktat pokojowy w Rydze między Polską a sowieckimi republikami Rosji i Ukrainy.

1918

1919

14 lutego

1920

styczeń

10 marca

21 / 24 kwietnia

25 kwietnia

7 maja

14 maja

27 maja

10 czerwca

23 czerwca

1 lipca

4 lipca

5 lipca

7 lipca

10 lipca

11 lipca

12 lipca

14 / 19 lipca

20 lipca

22 lipca

24 lipca

25 lipca

28 / 29 / 30 lipca

1 sierpnia

6 sierpnia

11 sierpnia

12 sierpnia

13 sierpnia

14 sierpnia

15 sierpnia

16 sierpnia

17 / 19 sierpnia

20 sierpnia

22 / 24 sierpnia

30 / 31 sierpnia

1 / 3 września

16 września

20 września

21 września

25 września

9 października

15 października

18 października

14 listopada

1921

18 marca

inni Bohaterowie 1929

Jan CZAPLA vel CZAPLO

1893-1920

Żołnierz 5. Dywizji Strzelców Polskich na Syberii. 1 lipca 1920 r. przybył do Gdańska. Został przydzielony jako dowódca batalionu w 1. Syberyjskim Pułku Piechoty. Poległ w akcji nad Wkrą. Pochowany został w zbiorowej mogile w Borkowie. Po prawie 60. latach, został odnaleziony przez przyrodniego brata, poszukującego miejsca jego spoczynku.

Teresa GRODZIŃSKA

1899-1920

W czasie wojny polsko-bolszewickiej sanitariuszka-ochotniczka. Według relacji świadków zwlekła z odwrotem, skupiając się na pielęgnacji rannych. Jej tragiczna śmierć z rąk najeźdźców stała się symbolem poświęcenia dla ojczyzny. Pośmiertnie, jako pierwsza kobieta w II RP, uhonorowana medalem *Virtuti Militari*. Otrzymała również Krzyż Walecznych oraz Odznakę Honorową Polskiego Czerwonego Krzyża.

Józef LANGE

1897-1972

Jeden z najlepszych polskich kolarzy – zwany „Żelaznym Józkiem”. Zdobywca pierwszego medalu olimpijskiego dla Polski (Paryż 1924 – srebro).

W czasie wojny polsko-bolszewickiej żołnierz 11. Pułku Ułanów, walczący m.in. z Armią Konną Budionnego pod Równem.

Tadeusz JEZIOROWSKI

1908-1939

We wczesnej młodości harcerz. Porucznik pilot Wojska Polskiego. Będąc niespełna 12-letnim chłopcem, uczestniczył w obronie Płocka przed bolszewikami – w ogniu walk dostarczał amunicję na barykady. Za swą odwagę otrzymał w 1921 r., jako najmłodszy uhonorowany, Krzyż Walecznych. Uczestniczył w wojnie obronnej we wrześniu 1939 r. – zestrzelony – zginął w walce powietrznej.

Stefan KOSTRZEWSKI

1902-1999

Jeden z najlepszych lekkoatletów Polski międzywojennej. 27-krotny Mistrz Polski w biegach.

W 1920 r. jako 18-latek został żołnierzem 28. Pułku Strzelców Kaniowskich. Walczył m.in. pod Borkowem i Przasnyszem.

Stanisław ROZMIAREK

1895-1920

Podporucznik (pośmiertnie) pilot Wojska Polskiego. Wybitny pilot myśliwski. W 1920 r. szczególnie zasłużył się w walce z 1. Armią Konną Budionnego na linii Bugu. 15 sierpnia ciężko postrzelony w obie nogi. Udało mu się jednak powrócić o własnych siłach. Niestety kapotaż przy lądowaniu spowodował kolejne urazy, które przyczyniły się do jego śmierci (w historii swoich lotów przeżył bez uszczerbku dwa inne wypadki lotnicze).

Hrabina Maria TARNOWSKA

1880-1965

Pochodziła z książęcego rodu Światopełk-Czetwertyńskich. W czasie I wojny światowej w Czerwonym Krzyżu jako ochotniczka sanitariuszka. W 1919 r., jako wykwalifikowana pielęgniarka, współorganizowała szpital polowy pod patronatem Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża. Jej zasługi zostały docenione Krzyżem Walecznych. Jako pierwsza Polka odznaczona również medalem Florence Nightingale. W czasie II wojny światowej żołnierz Armii Krajowej w stopniu majora. W 2016 r. pośmiertnie odznaczona Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

Maria WITTEK

1899-1997

Matematyczka. Pierwsza w historii wojskowości polskiej kobieta ze stopniem generalskim (nadany w 1991 r.). Od 18. roku życia zaangażowana bezgranicznie bojowniczo. Podobno bolszewicy wyznaczyli za nią nagrodę w złocie. Po śmierci narzeczonego – legendarnego pułkownika Leopolda Lisa-Kuli – życie poświęciła walce o wolną Polskę. W czasie II wojny światowej komendantka Wojskowej Służby Kobiet przy WZW-AK.

ARMIA OCHOTNICZA

1920

Początkiem lipca 1920 r. Rada Obrony Państwa pod przewodnictwem Józefa Piłsudskiego wydała odezwę do narodu nawołującą do zasilania szeregów Armii Ochotniczej. Na jej czele stanął gen. Józef Haller. Zakładano przyjmowanie osób w wieku od 17 do 42 lat oraz oficerów do 50. roku życia. Pojawiali się jednak również znacznie młodszy i starsi ochotnicy. W ciągu dwóch pierwszych tygodni na apel odpowiedziało 30 tysięcy chętnych do zaciągu, a ogółem liczba zamknęła się w granicach niespełna 106 tysięcy osób.

Halina DYBCZYŃSKA

1901-1939 (?)

Jedna z najlepszych agentek Komendy Naczelnej III Polskiej Organizacji Wojskowej. Aresztowana w Pskowie przez Czekę (tajną policję bolszewicką) była kilkakrotnie skazywana na śmierć. Nie ugięła się pod presją prześladowców i nie wyjawiała powierzonych tajemnic. Zagięła w Wilnie po wybuchu II wojny światowej.

Wanda GERTZ

1896-1958

W czasie I wojny światowej, przebrana za mężczyznę walczyła w Legionach Polskich jako Kazimierz Żuchowicz. W 1920 r. zastępczyni dowódcy przy drugiej Ochotniczej Legii Kobiet i komendantka OLK w Wilnie. W czasie II wojny światowej komendantka oddziału AK. Uhonorowana m.in. *Virtuti Militari*, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz, aż pięciokrotnie, Krzyżem Walecznych.

niepodległa

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

WOJEWODA MAZOWIECKI

PROGRAM WOJEWODY MAZOWIECKIEGO „PAMIĘTAMY! – 100-LECIE BITWY WARSZAWSKIEJ”
SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW PROGRAMU WIELOLETNIEGO NIEPODLEGŁA NA LATA 2017-2022.